

Investigating the effect of cultural capital on residents' sense of security Suburbs of Bojnourd, Shirvan and Esfarayen

Ali Aqel¹

Aliasqar Abbasi Asfajir²

Abolqasem Heidarabadi³

Received: 8/6/2021

Accepted: 11/9/2021

Abstract

The feeling of security is one of the basic dimensions of the concept of security in its general meaning. In fact, when a person feels that his life, property or health is not endangered in society and social interactions, it can be said that the person has a sense of security. A sense of security is one of the most pressing human needs, therefore purpose of this study is to investigate the role of cultural capital and its dimensions on the sense of security among the suburban residents of Bojnourd, Shirvan and Esfarayen. The method of the present study was a cross-sectional survey that to achieve the object Cultural capital, life security, financial security, job security, emotional security. tives of the study, using Cochran's formula, 412 residents of the mentioned cities were selected as a statistical sample by a combination of multi-stage and simple random clusters. The research tool was the standard questionnaire of Bourdieu's cultural capital and researcher-made sense of security, the validity of which was determined through content and face validity; And its reliability was determined by calculating Cronbach's alpha; Finally, the analysis of the findings was performed using Spss software. According to the average obtained (2.29), the feeling of security was low among the respondents. The results of Pearson test showed a significant relationship between embodied cultural capital with life, financial and occupational security. Also, inferential statistics showed a significant relationship between the variable of materialized cultural capital and financial and occupational security. But according to the research findings, there is no relationship between objectified cultural capital and life and emotional security. In addition, the results showed that institutionalized cultural capital had no effect on citizens' sense of security. As a result of recent developments on the path to gaining importance, culture and culturalization; Capital and cultural knowledge can overshadow the most vital part of life, which is the feeling of security.

Key words: Cultural capital, life security, financial security, job security, emotional security.

---

1. PhD student in Cultural Sociology, Babol Branch, Islamic Azad University of Babol, Iran.

a.aqel.1352@gmail.com

2. Associate Professor of Sociology, Babol Branch, Islamic Azad University of Babol, Iran, Corresponding Author.

asfajir@hotmail.com

3. Assistant Professor of Sociology, Babol Branch, Islamic Azad University of Babol, Iran.

ashahin2000@yahoo.com

مقاله علمی - پژوهشی

بررسی تأثیر سرمایه فرهنگی بر احساس امنیت ساکنان حاشیه شهرهای بجنورد،

شیروان و اسفراین

علی عاقل^۱ علی اصغر عباسی اسفجیر^۲ ابوالقاسم حیدرآبادی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۶/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۳/۱۸

چکیده

احساس امنیت، یکی از ابعاد اساسی مفهوم امنیت در معنای کلی آن است. در واقع زمانی که فرد احساس کند در جامعه و تعاملات اجتماعی خطری جان، مال یا سلامتی وی را مورد تهدید و تعرض قرار نمی‌دهد، می‌توان گفت فرد دارای احساس امنیت است. احساس امنیت یکی از نیازهای مبرم بشر است؛ بنابراین هدف از انجام پژوهش حاضر بررسی نقش سرمایه فرهنگی و ابعاد آن بر احساس امنیت در بین ساکنان حاشیه‌نشین شهرهای بجنورد، شیروان و اسفراین است. روش انجام پژوهش حاضر پیمایشی است که برای نیل به اهداف پژوهش، با استفاده از فرمول کوکران ۴۱۲ نفر از ساکنان شهرهای مذکور به روش تلفیقی خوشه‌ای چندمرحله‌ای و تصادفی ساده، به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ابزار پژوهش، پرسشنامه استاندارد سرمایه فرهنگی بوردیو و محقق ساخته احساس امنیت بود که روایی آن از طریق اعتبار محتوایی و صوری و پایایی آن نیز از طریق محاسبه آلفای کرونباخ تعیین شد؛ در نهایت تجزیه و تحلیل یافته‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS انجام پذیرفت. با توجه به میانگین به دست آمده (۲/۲۹)، احساس امنیت در بین پاسخگویان در حد پایینی قرار داشت. نتایج حاصل از آزمون پیرسون حاکی از وجود رابطه معنادار بین سرمایه فرهنگی تجسم یافته با امنیت جانی، مالی و شغلی بود. همچنین آمارهای استنباطی مبین رابطه معنادار بین متغیر سرمایه فرهنگی عینیت یافته و بُعد امنیت مالی و شغلی بود؛ اما براساس یافته‌های پژوهش، رابطه‌ای بین سرمایه فرهنگی عینیت یافته با امنیت جانی و عاطفی وجود ندارد. علاوه بر این، نتایج نشان داد سرمایه فرهنگی نهادینه شده اثری بر میزان احساس امنیت شهروندان ندارد؛ در نتیجه تحولات اخیر در مسیر اهمیت یافتن فرهنگ و فرهنگی شدن؛ سرمایه و دانش فرهنگی می‌تواند حیاتی‌ترین بخش زندگی که همان احساس امنیت است را تحت الشعاع قرار دهد.

واژه‌های کلیدی: سرمایه فرهنگی، امنیت جانی، امنیت مالی، امنیت شغلی، امنیت عاطفی

۱. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی بابل، ایران a.aqel.1352@gmail.com
۲. دانشیار جامعه‌شناسی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی بابل، ایران، نویسنده مسؤول asfajir@hotmail.com
۳. استادیار جامعه‌شناسی واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی بابل، ایران ashahin2000@yahoo.com

مقدمه و بیان مسئله

رشد شهری یکی از فرایندهای توسعه شهری است. اگرچه شهرها تنها سه درصد از سطح کره زمین را اشغال کرده‌اند ولی با سرعت و مقیاس غیر قابل تصویری در اکثر کشورهای جهان در حال رشد و گسترش هستند (Sun, et al., 2013: 410). جمعیت شهری در سده اخیر رشد شتابان و چشمگیری داشته‌است. روند شهرنشینی سریع از سال ۱۳۴۰ تا ۱۳۷۵ تحت تأثیر سه عامل مهاجرت شدید روستاییان به شهرها، رونق شهرها و به تبع آن رشد سریع جمعیت شهری و همچنین به هم پیوستن چند روستا قرار گرفته‌است. وقتی جمعیت افزایش می‌یابد و شهرنشینی شتاب می‌گیرد، از رویارویی "شهر - روستا"، در محیط پیرامونی شهرها، فضاهای جدید سکونتی ایجاد می‌شود که به شدت تحت تأثیر فضاهای شهری قرار دارد. این گونه فضاهای سکونتی پیراشهر" نامیده می‌شود (مکانیکی، شیرزوز و جعفری سهل آبادی، ۱۴۰۰: ۶۰). از نگاه جغرافیای شهری، شهر به محدوده فیزیکی آن خلاصه نمی‌شود؛ به بیان دیگر، حیات شهر به ارتباط آن با پیرامون وابسته است و دوام و پایداری شهر تنها ناشی از درون شهر نیست و چه بسا این نیرو و توان را برون از محدوده و مرز خویش کسب می‌کند (علی اکبری، طالشی و عمادالدین، ۱۳۹۶: ۵۶). کناره و لبه شهری، مکان دخالت فعالیت‌ها، سازمان‌ها، مناظر شهری و روستایی و نیز گذار از نواحی روستایی به شهری، فرایند پیراشهرنشینی را شکل می‌دهد (دانشپور، صرافی و آشنایی، ۱۳۹۵: ۹). در دهه‌های اخیر رشد فیزیکی شهر بجنورد در استان خراسان شمالی همچون دیگر شهرهای ایران دستخوش تغییرات بسیاری شده و منجر به رشد شدید جمعیتی در سکونت‌گاه‌های پیراشهری شده‌است. در خراسان شمالی به دلیل مهاجرت افراد و درهم آمیختن با جمعیت بومی منطقه؛ علاوه بر آمیختگی نژادی و فرهنگی، هنوز هم نشانه‌هایی؛ از جمله تفاوت‌های قومی، نژادی و زبانی در شهرهای بجنورد، اسفراین و شیروان وجود دارد. سکونت اقوام مختلف نظیر ترک، فارس، گُرد کرمانج، عرب، ترکمن، بلوچ و ...، این قسمت از کشور را به صورت منطقه‌ای منحصربه‌فرد درآورده‌است که هر قوم با آداب و رسوم خاص خود ولی در کنار یکدیگر به شیوه‌ای مسالمت‌آمیز زندگی می‌کند. موقعیت جغرافیایی و استراتژیک استان خراسان شمالی که در مسیر ارتباطی شمال کشور به شرق کشور در مسیر حرم امام رضا (ع) قرار دارد از دیرباز محل رفت‌وآمد اقشار مختلف جامعه همچون بازرگانان، نظامیان، عشایر و زوار بوده‌است. به همین دلیل است که

یکی از ویژگی‌های عمده استان را هم‌زیستی قوم‌ها و فرهنگ‌های گوناگون در کنار یکدیگر بیان می‌کنند و شعار "گنجینه فرهنگ‌ها" را به‌عنوان شناسنامه و تابلوی معرفی‌کننده استان خراسان شمالی برگزیده‌اند. تعدد اقشار مختلف در این استان، بررسی احساس امنیت را حائز اهمیت کرده‌است.

برقراری امنیت در فضای شهری و روستایی مسئله‌ای است که از دیرباز مورد توجه قرار گرفته‌است و یکی از شاخص‌های مهم است. امروزه علاوه بر امنیت، احساس و بُعد ذهنی و روانی امنیت نیز حائز اهمیت است؛ به‌گونه‌ای که اگر اشخاص در یک منطقه، احساس امنیت داشته‌باشند، نگرانی کمتری خواهند داشت. در طول تاریخ همواره نظم و امنیت از ضروریات اصلی بشر برای تداوم زندگی به‌شمار می‌رفته است و تأمین امنیت از دغدغه‌های همیشگی انسان‌ها بوده‌است (سعادت‌ی آقبلاغ، ۱۳۹۶: ۲۵). مفهوم امنیت را می‌توان به مصونیت از تعرض و تصرف اجباری بدون رضایت و درباره افراد نیز به نبود هراس نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع و به مخاطره نیفتادن این حقوق و آزادی‌ها و مصو بودن از تهدید و خطر مرگ و بیماری فقر و حوادث غیرمترقبه و در کل هر عاملی که آرامش انسان را از بین ببرد، تعریف کرد (خوش‌فر و دیگران، ۱۳۹۴: ۷۴). بسیاری از جنگ‌ها، صلح‌ها برای به‌دست‌آوردن و حفظ امنیت رخ می‌دهد. با پیچیدگی‌شدن جوامع، متغیرهایی که بر روی امنیت افراد تأثیرگذارند، بسیار گسترده شده‌اند. شغل، طبقه اجتماعی، امید به زندگی، سیاست، عشق و ... می‌توانند امنیت روانی افراد را مختل یا تضمین نمایند و به لحاظ تأثیر تعیین‌کننده امنیت روانی بر رفتار فرد، می‌توان نتیجه گرفت که امنیت برآیند امنیت روانی افراد جامعه است؛ بنابراین، امنیت از مهم‌ترین پارادایم‌های روز دنیاست و به لحاظ نقشی که در زندگی اجتماعی بشر ایفا می‌کند، از نگاه افکار عمومی بر مقولات مهمی همچون صلح، آموزش، محیط‌زیست، کیفیت ارتقای زندگی و ... غلبه پیدا می‌کند. در جامعه ما نیز اهمیت امنیت به حدی است که امروز به گفتمان مسلط تبدیل شده‌است (شیرمحمدی، ۱۴۰۰: ۹۰). عوامل متعددی در ایجاد حس ناامنی دخیل هستند؛ از جمله کاهش باور عمومی نسبت به مجریان، ایجاد شایعه در بین مردم، فقدان نظام آموزشی و اطلاع‌رسانی جهت ارتقای دانش امنیتی و وجود فرهنگ شفاهی با کارکردی قوی (عباسی اسفجیر، و رازقی مله، ۱۳۹۷: ۱۱۰).

در یک پیمایش ملی، نتایج احساس امنیت برای کل جامعه ایران نشان داد که "۵۲٪ از افراد دارای احساس امنیت بالا، ۲۷٪ متوسط و ۲۱٪ احساس ناامنی" داشتند. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهد که ۲۱٪ افراد، احساس ناامنی را بی‌اهمیت جلوه می‌دادند؛ اما بیش از نیمی از جمعیت (۵۶٪) احساس ناامنی را مشکل اساسی تلقی می‌کردند (همان: ۱۱۱). علاوه بر آن در پژوهشی که توسط حسینی و دیگران در سال ۱۳۹۲ در شهرهای خراسان جنوبی انجام شد؛ نتایج نشان داد که ۲۵/۵٪ احساس امنیت کمی داشتند، ۵۱/۸٪ تا حد متوسطی احساس امنیت می‌کنند و تنها ۲۲/۵٪ از احساس امنیت بالایی برخوردار هستند. براساس دو پژوهش قبلی، در ایران به‌اندازه‌ای که امنیت وجود دارد؛ احساس امنیت وجود ندارد؛ درحالی‌که این وضعیت در بعضی از کشورها برعکس است؛ برای مثال، سرقت در انگلستان ۲۰ و در منازل ایران ۲ در ۱۰۰۰ است که نشان از وجود امنیت بالا در ایران دارد؛ اما احساس امنیت در بین شهروندان ایرانی کمتر از شهروندان انگلیسی است (آخوندی و شمسی، ۱۳۹۹: ۱۰).

به عقیده بسیاری از کارشناسان وجود امنیت در یک جامعه همان اندازه مهم است که احساس امنیت در آن جامعه. چه بسا احساس امنیت در جامعه مهم‌تر از امنیت است؛ چراکه واکنش‌های فرد در جامعه بستگی به میزان درد و ادراک و امنیت دارد. بر این اساس تازمانی‌که از نظر مردم امنیت در جامعه وجود نداشته باشد، احساس امنیت نیز وجود نخواهد داشت؛ بنابراین احساس امنیت از خود امنیت مهم‌تر است؛ چراکه احساس امنیت به عوامل درونی و اندیشه‌های فرد مربوط است و در هر زمان و هر مکانی فرد را همراهی می‌کند؛ از این‌رو احساس امنیت است که بیشترین تأثیر را در آسایش و اطمینان فرد دارد. بالابردن آن در هر زمانی باعث برخورد منطقی فرد با خطر می‌شود و آسودگی خاطر زیادی برای فرد به ارمغان می‌آورد. احساس امنیت در نزد شهروندان یک شهر از دو جنبه واجد اهمیت است؛ اول آنکه شهر به مثابه یک موقعیت زیستی که دربردارنده حجم تراکمی افراد گوناگون است، در صورتی قادر به کارکردهای ویژه خود خواهد بود که امنیت در نزد ساکنان آن در حد خوبی ارزیابی شود. دوم آنکه با توجه به شهرنشین شدن اکثریت مردم سراسر جهان، امنیت در شهر پیوند نزدیکی با موضوع کلیدی‌ای همچون امنیت ملی دارد (درویشی، ۱۳۹۱: ۷). در مطالعات و پژوهش‌های مرتبط با شهر، همواره امنیت به‌عنوان یکی از شاخص‌های مهم کیفیت زندگی شهری مورد توجه قرار گرفته‌است؛ زیرا مادامی که امنیت

در فضای شهری وجود نداشته باشد و متعاقب آن شهروندان احساس امنیت نکنند، نمی‌توان انتظار داشت فضای عمومی و اجتماعی شهر از روح و نشاط و سرزندگی برخوردار باشد و شهر کیفیتی درخور انتظار داشته باشد. فضای شهری به‌عنوان بستر زندگی و فعالیت شهروندان باید بتواند با توجه به شباهت‌ها و تفاوت‌های میان افراد و گروه‌های سنی و اجتماعی و جنسی، محیطی امن، سالم و پایدار و جذاب را برای همه افراد فراهم کند و به نیاز تمامی قشرهای اجتماعی پاسخ مناسب دهد و پاسخگوی حداقل نیازها باشد (بابایی، منوچهری و آهار، ۱۳۹۵: ۱۱). از آنجا که فضاهای شهری بیشترین ارتباط را با مردم و محیط زندگی دارند، می‌توانند نقش بسزایی در هویت‌بخشی و دادن احساس آرامش شهروندان داشته باشند. امنیت اجتماعی با فضا و ساخت‌وساز شهری ارتباط معناداری دارد (مدنی‌پور، ۱۳۸۴: ۷۳؛ نقل در مؤیدی، علی‌نژاد و نوایی، ۱۳۹۲: ۱۶۷).

سرمایه فرهنگی به‌عنوان موتور حرکتی برای پیشرفت جامعه محسوب می‌شود. اگر افراد دارای سرمایه فرهنگی کافی نباشند، احتمال افزایش ناهنجاری‌ها و آسیب‌های اجتماعی وجود دارد و همین، احساس امنیت افراد را کاهش می‌دهد. نابرابری شدید در توزیع سرمایه فرهنگی می‌تواند پیامدهای نامطلوبی برای جامعه، بویژه مناطق مختلف شهر داشته باشد. سرمایه فرهنگی قدرت شناخت و قابلیت استفاده از کالاهای فرهنگی در هر فرد و دربرگیرنده تمایلات پایدار فرد است که در خلال اجتماعی‌شدن در افراد، براساس سه بُعد (ذهنی، عینی و نهادی) انباشته می‌شود. لزوم توجه جدی به ارتقای احساس امنیت اجتماعی از طریق بهبود عوامل اجتماعی، نظیر سرمایه فرهنگی در بین شهروندان قشرهای مختلف با تکیه بر پژوهش‌های کاربردی و مطالعات نظری، از اهمیت بسزایی در جامعه و در سطح استان و کشور برخوردار است (عباسی اسفجیر، و رازقی مله، ۱۳۹۷: ۱۱۲).

از آنجا که دستیابی به میزان قابل قبولی از احساس امنیت و شناسایی علل و اسباب آن، همواره یکی از دغدغه‌های همیشگی بشر بوده‌است و تأمین امنیت، تنها با شناسایی رفتارهایی صورت می‌پذیرد که به افزایش و کاهش امنیت در سطح جامعه منجر می‌شود؛ می‌توان گفت شناخت عوامل مؤثر در ایجاد امنیت، از پیش شرط‌های اساسی در برنامه‌ریزی جهت ارتقای سطح احساس امنیت است؛ پس در این مقاله تلاش شده‌است عواملی همچون سرمایه فرهنگی بر ابعاد احساس

امنیت شهروندان مورد بررسی قرار گیرد. از آنجاکه در تحقیقات پیشین به موضوع سرمایه فرهنگی و احساس امنیت شهروندان به اندازه کافی توجه نشده، در این مقاله سعی شده است که ابعاد متغیر سرمایه فرهنگی (تجسم یافته، عینیت یافته و نهادینه شده) با توجه به ابعاد (جانی، مالی، عاطفی و شغلی) احساس امنیت بررسی شود؛ بنابراین هدف از انجام پژوهش حاضر، "بررسی تأثیر سرمایه فرهنگی بر احساس امنیت ساکنان حاشیه شهرهای بجنورد، شیروان و اسفراین" است.

مبانی نظری پژوهش

احساس امنیت: احساس امنیت، بعد ذهنی امنیت تلقی می شود. عواملی که باعث شکل گیری ناامنی می شوند، الزاماً همان‌هایی نیستند که به نگرانی و احساس ناامنی می انجامند و این عوامل همپوشانی کامل ندارند. یکی از علل مهم احساس ناامنی ممکن است به خاطر موقعیت و وضعیت خاص حاکم بر یک جامعه باشد و فرد به خاطر پاره‌ای از عوامل محل امنیت در جامعه احساس ناامنی کند (یاری و هزار جریبی، ۱۳۹۲: ۴۲). صاحب نظران مفهوم احساس امنیت را همانند مفهوم امنیت، متعدد و متفاوت بیان کرده‌اند. احساس امنیت، برخلاف واقعیت فیزیکی امنیت، پدیده‌ای چندبعدی، پیچیده و سیال است. فهم احساس امنیت و پی بردن به چگونگی تغییرات و شناخت عوامل تأثیرگذار بر آن دشوار است.

در مطالعه حاضر، با توجه به ماهیت موضوع برای متغیر امنیت، از نظریه‌هایی همچون مکتب کپنهاگ (مولار، بوزان و ویور، میتار و ماندل)^۱، مکتب کارکردگرایی (دورکیم و پارسونز)^۲ و همچنین جهت بررسی متغیر سرمایه فرهنگی از نظریات بوردیو، تراسبی و کالینز^۳ استفاده شده است؛ اما در بین نظریه‌هایی که مورد بررسی قرار گرفته‌اند؛ چند مورد از آن‌ها بیشتر با موضوع پژوهش حاضر در ارتباط هستند که به‌عنوان چهارچوب نظری در اینجا شرح داده می‌شوند:

1. (molair, Bozan, Weaver, Mitar, Mandel)
2. (Durkhenim, Parsons)
3. Bourdieu, trasbi, Collins

پیر بردیو و سرمایه فرهنگی

از دیدگاه بردیو سرمایه شکل‌های متنوعی دارد: سرمایه اقتصادی (ثروت)، سرمایه فرهنگی (صلاحیت، دانش)، سرمایه نمادین (افتخار، پرستیژ) و سرمایه اجتماعی (پیوندهای اجتماعی و اعتماد) که در ادامه، توضیحات هر یک آورده شده‌است.

۱. سرمایه اقتصادی: مشرف است بر منابع اقتصادی؛ شامل نقدینگی و انواع دارایی‌های مالی و مادی در حوزه مالکیت خصوصی و عمومی.

۲. سرمایه اجتماعی: از نظر بردیو شامل شبکه‌های روابط اجتماعی است که موجب می‌شود فرد با عضویت در گروه‌های اجتماعی، خانوادگی، غیرخویشاوندی و یا دوستی، بتواند در شبکه ارتباطی با سایر افراد قرار گیرد و به نفع خود از آن بهره جوید؛ به بیان دیگر صاحبان سرمایه اجتماعی موروثی که اسم بزرگی نماد آن‌هاست، قادرند کلیه روابط جاری در زمان و مکان خود را به پیوندهای پایدار تبدیل کنند؛ زیرا به علت بهره‌مندی از سرمایه اجتماعی‌شان مردم به دنبال آنان می‌گردند. آنان کاملاً شناخته‌شده‌اند و ارزش شناخته‌شدن را دارند (مقصودی، و شمس‌الدینی مطلق، ۱۳۹۵: ۱۲۹).

۳. سرمایه نمادین: سرمایه نمادین به دلیل موقعیت‌های کارزماتیک و یا با تکیه بر نمادها و قدرت‌های پیش‌زمینه‌ای؛ برای مثال نهادها، سازمان‌ها، دین، نژاد و ... برای فرد ایجاد می‌شود؛ به بیان دیگر سرمایه نمادین، یعنی مجموعه ابزارهای نمادین، پرستیژ، حیثیت، احترام و قابلیت‌های فردی در رفتارها (کلام و کالبد) که فرد در اختیار دارد.

۴. سرمایه فرهنگی: به مفهوم فرهنگی است که از نظر اجتماعی همانند سرمایه عمل می‌کند. این سرمایه شامل اشکالی از دانش، مهارت‌ها، تعلیم و تربیت و امتیازات است و سبب اعطای پایگاه بالاتری به شخص در جامعه می‌شود (بردیو، ۱۳۸۰: ۸۷).

مهم‌ترین میدان مورد تأکید بردیو، میدان تولید فرهنگی است که در بررسی مصارف کالاها و فرهنگی بسیار راهگشا بوده‌است. هر میدان فضایی بین کنشگران است (همان: ۸۱). بردیو جهان اجتماعی را به صورت فضای اجتماعی می‌بیند و توصیف می‌کند. به نظر بردیو تجسم فضایی جامعه امکان می‌دهد که جامعه را نه به‌عنوان سازوکاری طبیعی؛ بلکه به‌صورت عالم تمایلات و گرایشات ببینیم. در تعریف میدان و سرمایه از دیدگاه بردیو، می‌توان گفت که به نظر بردیو

فضای اجتماعی موجودیتی یکپارچه ندارد؛ بلکه گستره‌ای از نوع خاصی از اعمال است. هر میدان شرایط بازی، موضوعات و منافع خاص خود را دارد که به‌وسیله رابطه سلطه و منازعه ساختار می‌یابد (شویره و اولیویه، ۱۳۸۵: ۱۲۹؛ نقل در اسماعیلی، ۱۳۹۱: ۵۷).

مکتب کارکردگرایی

از منظر کارکردگرایان، جامعه از نوعی تمایل به ثبات و تعادل برخوردار است؛ بنابراین دگرگونی اجتماعی مخرب خواهد بود؛ مگر اینکه تغییرات نسبتاً آرام باشد (رابرتسون، ۱۳۷۴: ۳۶). در این نظریه جامعه به‌عنوان شبکه سازمان‌یافته‌ای از گروه‌های در حال همکاری و تعاون تشکیل شده که منطبق بر قوانین و ارزش‌های جامعه است و جامعه به عنوان سیستمی ثابت و متمایل به سمت تعادل نگرسته می‌شود (آزاد ارمکی و چاوشیان، ۱۳۸۱: ۷۰). از آنجاکه کارکردگرایان علاقه‌مند به حفظ یکپارچگی نظام اجتماعی هستند؛ اگر اجزای نظام در روابط ناسازگار باشند، نظام تجزیه می‌شود و اگر ستیز بین اجزا باشد موجب نابودی و اضمحلال خواهد شد (توسلی، ۱۳۷۰: ۱۴۲). بر این مبنا در کارکردگرایی امنیت و احساس امنیت بایستی در کارکرد اجزای نظام اجتماعی و هماهنگی و انسجام آن‌ها با همدیگر و با کل جامعه تولید، حفظ و بازتولید شود؛ از این‌رو در این دیدگاه فرض بر این است که جامعه به‌واسطه هماهنگی عناصر و اجزایش، ارزش‌های مشترک تولید می‌کند و از طریق جامعه‌پذیری آن‌ها امنیت لازم را کسب می‌نماید. دورکیم و پارسونز به‌عنوان مهم‌ترین چهره‌های نظریه کارکردی شناخته شده‌اند.

احساس امنیت از دیدگاه دورکیم

به اعتقاد دورکیم، وقتی فقدان التزام اجتماعی به قوانین، هنجارها و قواعد به وجود آید، افراد احساس می‌کنند در انتخاب‌های خود راهنمایی ندارند؛ در نتیجه حالتی از گسستگی و بی‌سازمانی در نظام اجتماعی آشکار می‌شود. درحقیقت، تضعیف هنجارهای نظم‌دهنده به رفتارها، وضعیت آنومیک خوانده می‌شود؛ بنابراین به نظر دورکیم در شرایط آنومیک و بی‌هنجاری، افراد دیگر برای اقتدار اخلاقی جامعه احترام قائل نیستند. در چنین صورتی افراد دچار تشویش، سردرگمی و فقدان راهنمای اخلاقی می‌شوند. تقاضاها و خواهش‌های مادی آن‌ها بی‌حساب و کتاب افزایش

می‌یابد و خودخواهی‌ها بر آن‌ها غلبه می‌کند و شرایط نابسامانی که مستعد بی‌نظمی، جرم و انحراف است، همه را تحت تأثیر قرار می‌دهد. یکی از صور چنین نابسامانی‌ای که فقدان آن کلیت حیات اجتماعی را با بحران روبه‌رو می‌کند رشد جرایم و انحرافات اجتماعی و در نتیجه آن، کاهش امنیت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی افراد خواهد بود. فقدان التزام اجتماعی به قوانین، هنجارها، ارزش‌ها، اخلاقیات و قواعد اجتماعی، جامعه‌ای مشوش و پیش‌بینی‌ناپذیر را ممکن می‌سازد که در نتیجه این پیش‌بینی‌ناپذیری، زندگی اجتماعی سخت و فاقد اطمینان می‌شود و کنشگران در یک ترس دائمی از دیگران اجتماعی به سر می‌برند که در جامعه با آن‌ها در تعامل هستند که نشانگر فقدان احساس امنیت در جامعه است (عباس‌زاده و دیگران، ۱۳۹۲: ۲۱).

احساس امنیت از دیدگاه پارسونز

از نظر پارسونز و نیلی (Parsons & Neily, 2006) در جامعه با مسئله‌ای به نام انتقال ارزش‌های اساسی به افراد روبه‌رو هستیم و این ارزش‌هاست که کیفیت عمل افراد را تعیین می‌کند و در بقای نظم سهیم است؛ زیرا اعضای یک جامعه ارزش‌های آن را می‌پذیرند و به هنجارهای آن گردن می‌نهند. پارسونز مانند دورکیم دلیل این امر را افرادی می‌داند که آن هنجارها و ارزش‌ها را درونی می‌کنند و از این طریق آن ارزش‌ها و هنجارها جزء اعتقادات درونی، امتیازات شخصی و انتظارات افراد از یکدیگر می‌شود (ترنر، ۱۳۷۳: ۵۳). پارسونز می‌گوید: به دلیل وجود اشکال سازمان‌یافته‌ای، مانند خانواده و نظام‌های تعلیم‌وتربیت که ارزش‌های استقرار یافته را به اعضای جدید جامعه القا می‌کند و در هر جامعه ارزش‌ها رو به سوی ثبات دارند؛ جامعه برای رسیدن افراد به اهداف، وسایل متناسب تعیین می‌کند و زمینه رفع نیاز افراد در جامعه فراهم می‌شود؛ در این فرایند، ارزش‌ها و هنجارهای مشترک پذیرفته می‌شوند، بر رفتار افراد حاکمیت می‌کنند و یکپارچگی و وفاق عمومی به دست می‌آید؛ نتیجه این یکپارچگی و وفاق، احساس امنیت افراد در جامعه است (شایگان، امین صارمی و عباسی، ۱۳۹۴: ۹۸).

پیشینه پژوهش

مطالعه‌ای که توسط جباری (۱۳۹۸) با عنوان "بررسی رابطه سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی با احساس امنیت زنان شهر سمنان" انجام شد، نشان داد که احساس امنیت اجتماعی زنان شهر سمنان در حد متوسطی قرار دارد. همچنین نتایج آزمون‌ها نشان داد که بین سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی، رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. خطیبی (۱۳۹۸) در پژوهش خود با عنوان "بررسی تأثیر احساس امنیت اجتماعی بر فعالیت برای خدمت به اجتماع" به این نتیجه دست یافت که ارتباط مستقیمی بین احساس امنیت اجتماعی و فعالیت برای خدمت به اجتماع وجود دارد؛ بدین معنا که بدون وجود احساس امنیت اجتماعی، انگیزه برای فعالیت و خدمت به اجتماع وجود نخواهد داشت. عباسی اسفجیر و رازقی مله (۱۳۹۷) در مقاله خود با عنوان "بررسی تأثیر سرمایه فرهنگی بر احساس امنیت شهروندان" که بین افراد ۱۸ سال به بالاتر استان مازندران انجام دادند؛ به این نتیجه دست یافتند که سرمایه فرهنگی بر احساس امنیت شهروندان تأثیرگذار بوده است که از بین شاخص‌های سرمایه فرهنگی، بُعد عینیت-یافته سرمایه فرهنگی، بیشترین تأثیر را بر متغیر وابسته داشته است.

حسنوند در سال (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان "رابطه بین سرمایه اجتماعی- فرهنگی و احساس امنیت در بین زنان شهرستان خرم‌آباد" به این نتیجه رسید که بین احساس امنیت و متغیرهای تحصیلات، شغل و محل سکونت، رابطه معناداری وجود دارد. همچنین رابطه معنادار بین سرمایه اجتماعی و فرهنگی با مقوله احساس امنیت از این پژوهش استخراج شد. دی‌باستیلو و دی‌پدرازا (De Bustillo & De Pedraza, 2011: 5) در پژوهش خود با عنوان "عوامل تعیین کننده ناامنی شغلی در پنج کشور اروپایی" براساس شاخص دستمزد، به این نتیجه رسیدند که احساس ناامنی با سن رابطه مستقیم و معناداری دارد؛ همچنین تحصیلات و دستمزدها ناامنی شغلی را کاهش می‌دهند. محققان پی بردند که در همه کشورها با دستمزد بالاتر احتمال احساس ناامنی پایین‌تر است. به نظر آن‌ها تأثیر دستمزد بالا بر احساس امنیت را می‌توان در پرتو تأثیرگذاری آن بر ظرفیت پس‌انداز کردن افراد، درک بالاتر آنان از کنترل داشتن بر زندگی و در امان بودن از نوسانات بازار تفسیر کرد. ویور (Weaver, 2010: 24) در پژوهشی با عنوان "تأثیر رابطه حمایت اجتماعی اطرافیان با میزان احساس امنیت اجتماعی" که در آمریکا انجام داد، به این نتیجه رسید

که حمایت اجتماعی با احساس امنیت زنان رابطه دارد؛ به طوری که زنانی که در خانواده خود مورد توجه همسر و فرزندان هستند، احساس امنیت و آرامش بیشتری دارند و با نشاط و شادی بیشتر به کارهای روزمره خود می‌پردازند. استیون (Steven, 2009: 124) در پژوهشی تحت عنوان "رابطه امنیت شغلی با امنیت محل کار (مطالعه موردی: کارکنان دو کارخانه غذایی آمریکا)" نشان داد افرادی که در محل کار خود احساس امنیت می‌کنند و در شغل خود هم دارای امنیت شغلی مناسب هستند، عملکرد بهتری نسبت به افرادی دارند که احساس امنیت نمی‌کنند. گانت و بنیامین (Gaunt & Benjamin, 2008: 341)، در مقاله‌ای با عنوان "ناامنی شغلی؛ استرس و جنسیت" به بررسی روابط پیچیده بین این مفاهیم پرداخته‌اند. آن‌ها، این فرضیه را بررسی کرده‌اند که ایدئولوژی جنسیتی کارکنان، اثر جنسی بر ناامنی و استرس شغلی را تعدیل می‌کند و نشان می‌دهد که ناامنی شغلی در زنان بیش از مردان است و در مردان سنتی، احساس ناامنی بیشتر از زنان سنتی است؛ اما در زنان و مردان برتری‌طلب، درجه مشابهی از احساس ناامنی شغلی دیده شده است. جکسون و سانشین (Jakson, & sunshine, 2007: 214)، در مطالعه "امنیت اجتماعی و پایبندی به قواعد غیررسمی" می‌گویند: ارزیابی‌ها از آسیب‌پذیری و تصور مخاطره‌ای، به وضوح در چگونگی فهم مردم از محیط فیزیکی و اجتماعی‌شان قرار دارد. احساس و تصور افراد از انسجام اجتماعی و همچنین اعتماد به کنترل‌کننده‌های غیر رسمی (تفسیرها و ارزش‌ها، هنجارها و اخلاقیات مردم) به اندازه درک و تفسیر شهروندان از عدم مدنیت و مباحث اعتمادی مربوط به پنجره‌های شکسته؛ در احساس ناامنی شهروندان مؤثر است؛ زیرا آنان سبب نقض اعتمادی می‌شوند که انتظارات منفی را پنهان نگه می‌دارند و به احساس ناامنی می‌انجامند.

جمع‌بندی پیشینه

پس از بررسی پژوهش‌های پیشین در داخل و خارج از ایران به جمع‌بندی مهم‌ترین نتایج حاصل از این مطالعات که مرتبط با تحقیق حاضر هستند و اطلاعات و تجربیات مفیدی را در اختیار ما قرار می‌دهند، اشاره می‌کنیم:

باتوجه به بررسی منابع پیشین دریافتیم سنجش رابطه بین سرمایه فرهنگی و احساس امنیت به‌ندرت انجام شده‌است؛ هرچند پژوهشگرانی همچون جباری (۱۳۹۸) و حسونند (۱۳۹۷)، عباسی اسفجیر و رازقی مله (۱۳۹۷) به بررسی رابطه سرمایه فرهنگی و احساس امنیت پرداخته‌اند؛ اما نقطه قوت پژوهش حاضر، سنجش رابطه ابعاد سرمایه فرهنگی به تفکیک با چهار بُعد احساس امنیت است. در مقالات گذشته بیشتر به سنجش احساس امنیت اجتماعی یا یک بُعد از احساس امنیت توجه شده‌است؛ ولی در این پژوهش به چهار بُعد احساس امنیت جانی، مالی، شغلی و عاطفی که به‌صورت جداگانه ولی به‌کرات در مقالات پیشین بود؛ پرداخته شده‌است. همچنین توجه به نقاط حاشیه‌نشین شهری که احساس امنیت و سرمایه فرهنگی در آنجا در سطح پایینی قرار دارد، دیگر بدعت و تازگی مقاله حاضر است.

سؤالات تحقیق

۱. چه رابطه‌ای بین سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته و ابعاد احساس امنیت وجود دارد؟
۲. چه رابطه‌ای بین سرمایه فرهنگی عینیت‌یافته و ابعاد احساس امنیت وجود دارد؟
۳. چه رابطه‌ای بین سرمایه فرهنگی نهادینه‌شده و ابعاد احساس امنیت وجود دارد؟

فرضیات تحقیق

۱. به‌نظر می‌رسد بین سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته و ابعاد احساس امنیت رابطه معناداری وجود دارد.
۲. به‌نظر می‌رسد بین سرمایه فرهنگی عینیت‌یافته و ابعاد احساس امنیت رابطه معناداری وجود دارد.
۳. به‌نظر می‌رسد بین سرمایه فرهنگی نهادینه‌شده و ابعاد احساس امنیت رابطه معناداری وجود دارد.

روش تحقیق

باتوجه به موضوع مورد بررسی، در این مقاله از روش کمی- پیمایشی استفاده شد. داده‌های پژوهش از شهرهای بجنورد، شیروان و اسفراین جمع‌آوری شده‌است. برای تعیین حجم نمونه از جدول مورگان و فرمول کوکران محاسبه شده‌است. براساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ در خراسان شمالی دفتر آمار و اطلاعات سازمان برنامه‌وبودجه، جمعیت کل شهرهای بجنورد، شیروان و اسفراین ۵۹۰۶۹۱ نفر اعلام شده‌است. با توجه به محاسبات انجام‌شده طبق فرمول کوکران، ۴۱۲ نفر به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شدند.

روش نمونه‌گیری در مقاله حاضر، روش نمونه‌گیری غیراحتمالی، تعددی و براساس نظر محقق است که شامل شیوه نمونه‌گیری طبقه‌ای برحسب معیارهای جمعیت‌شناختی، تصادفی ساده و خوشه‌ای چندمرحله‌ای است. با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای، ابتدا با توجه به جمعیت هریک از شهرهای بجنورد، شیروان و اسفراین، تعداد نمونه انتخاب شده‌است. با توجه به فرمول کوکران و جدول مورگان مشخص شد که در هر شهر به نسبت جمعیت چه تعداد پرسشنامه باید پخش شود؛ پس از آن، از بین مناطق هر شهر به تفکیک، چند محله انتخاب شد و سپس، از آن محلات، تعدادی بلوک (خیابان) برگزیده و از درون آن بلوک‌ها، کوچه‌هایی و سپس خانه‌هایی انتخاب شد. در هر خانه پرسشنامه در اختیار افراد بالای ۱۸ سال قرار گرفت.

تعریف نظری و عملیاتی

سرمایه فرهنگی

تعریف مفهومی: سرمایه فرهنگی مجموعه‌ای از روابط، معلومات، اطلاعات و امتیازات است که فرد برای حفظ کردن یا به‌دست آوردن یک موقعیت اجتماعی از آن استفاده می‌کند. سرمایه فرهنگی را می‌توان به دو دسته ملموس (مانند بناها، مکان‌ها، آثار هنری مثل نقاشی و مجسمه- سازی و ...) و غیرملموس (در قالب ایده‌ها، اعمال و ارزش‌ها) تقسیم‌بندی کرد (تراسبی، ۱۳۹۱: ۶۹-۷۰).

تعریف عملیاتی: سرمایه فرهنگی عینی یافته دارای سه خُرده ابعاد (مالکیت کالاها و وسایل الکترونیک، مالکیت امور مربوط به هنر و دسترسی به فضای مجازی) بوده‌است. سرمایه فرهنگی

تجسم‌یافته در قالب خُرده ابعاد (فعالیت‌های بصری، مطالعاتی و تفریح و سرگرمی) و با اتکای به سؤالات و گویه‌هایی به صورت طیف لیکرت (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم، خیلی کم) سنجیده شده که نمره آن‌ها از صفر تا پنج تنظیم شده‌است. سرمایه فرهنگی نهادینه‌شده در قالب خُرده ابعاد (مدارک و مدارج تحصیلی و مهارتی) سنجیده شده و براساس سؤالات و گویه‌هایی در قالب طیف لیکرت (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم، خیلی کم) تنظیم شده که نمره آن‌ها از صفر تا پنج تعیین شده‌است (بورديو، ۱۳۸۰: ۱۴۵). به‌طور کلی برای سنجش سرمایه فرهنگی فرد از منظر بورديو سؤالاتی راجع به بازدید از موزه و بناهای تاریخی و گالری‌های هنری، مطالعه کتب ادبیات کلاسیک، رفتن به سینما و تئاتر و همچنین میزان توانمندی و مهارت در شعر، نقاشی، خطاطی و نویسندگی، موسیقی، سینما و تئاتر از پاسخگویان پرسیده شد. سؤالاتی نظیر تعداد کتب غیردرسی در منزل، میزان مطالعه روزنامه و کتب عمومی، شاعری، نویسندگی و خطاطی نیز برای سنجش سرمایه فرهنگی خانواده پرسیده شد. این پرسشنامه دارای سه شاخص (سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته، عینیت‌یافته و نهادینه‌شده) است که هر شاخص، خود چندین گویه و مؤلفه دارد. در جدول ۱ سؤالات مربوط به سنجش میزان سرمایه فرهنگی مطرح شده‌است:

جدول (۱) ابعاد سرمایه فرهنگی

ابعاد سرمایه فرهنگی	شاخص‌های سرمایه فرهنگی
سرمایه فرهنگی	<ul style="list-style-type: none"> - مالکیت وسایل و کالاهای الکترونیک - مالکیت امور مربوط به مطالعه - مالکیت امور مربوط به هنر
	<ul style="list-style-type: none"> - فعالیت‌های بصری - تفریح و سرگرمی - فعالیت‌های مطالعاتی
	<ul style="list-style-type: none"> - مدارک و مدارج تحصیلی و عملی و فرهنگی

احساس امنیت

تعریف مفهومی: احساس امنیت عبارت است از نوعی ذهنیت و جهت‌گیری روانی مثبت (رضایت‌بخش، آرامش‌بخش و قانع‌کننده) شهروندان نسبت به عدم تأثیرگذاری رویدادها و وقایع ضدامنیتی و تهدیدات در شرایط فعلی و آتی، در حوزه‌های امنیت اجتماعی (حاجیانی، ۱۳۸۴: ۲۸؛ الماسی، ۱۳۹۵: ۱۱۷).

تعریف عملیاتی: در رابطه با ابعاد امنیت اجتماعی مطمئناً تکثر تعاریف این مفهوم در تکثر ابعاد و تفاوت آن در بین صاحب‌نظران مختلف بی‌تأثیر نبوده و باعث استفاده ابعاد مختلف در تحقیقات مختلف (به فراخور تحقیق) شده‌است؛ به‌طور مثال صبوری و صفری (۱۳۹۱) در پژوهش خود امنیت اجتماعی را در ابعاد امنیت شغلی و اداری، حقوقی و قضایی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی تقسیم‌بندی کرده‌اند. در تحقیقی دیگر دلاور و جهانتاب (۱۳۹۰) به تقسیم‌بندی احساس امنیت بر چهار بعد جانی، اقتصادی، اجتماعی، و نوامیس پرداخته‌اند. رئیسی و دیگران (۱۳۹۲) در کار پژوهشی خود احساس امنیت را به چهار بُعد احساس امنیت در سلامت جسم، عاطفی، شغلی و احساس امنیت در تعامل با دیگران طبقه‌بندی کرده‌اند. محمدی (۱۳۹۴) نیز در پژوهش خود احساس امنیت اجتماعی را در هشت بُعد انتظامی، اخلاقی، جمعی، جانی، مالی، فکری، فرهنگی و حقوقی تقسیم‌بندی کرده‌است. از نظر علیزاده اقدم، عباس‌زاده و اسلامی بناب (۱۳۹۲)، خوش‌فر و دیگران (۱۳۹۴)، ساروخانی و نویدنیا (۱۳۸۵)، در حوزه امنیت اجتماعی می‌توان اذعان داشت که احساس امنیت اجتماعی، ذهنیت افراد درمورد نبود ناامنی در حوزه‌های مختلف ابعاد جانی، مالی، شغلی و عاطفی است که این تحقیق نیز از همین ابعاد برای سنجش احساس امنیت استفاده کرده‌است. علاوه بر این افشانی و ذاکری همامانه (۱۳۹۱) در پژوهش خود دوازده بُعد احساس امنیت جانی، حقوقی، قضایی، مالی، اقتصادی، شغلی، فکری، اخلاقی، فرهنگی، عاطفی، احساسی و نوامیس را به تفکیک در بین زنان و مردان سنجیده‌اند.

در این مقاله چهار بُعد احساس امنیت جانی، مالی، شغلی و عاطفی شهروندان با ۵۰ گویه سنجیده شده‌است. گویه‌ها در قالب طیف لیکرت طرح و تدوین شده‌اند. احساس امنیت فرد عبارت است از: نمره‌ای که فرد از مجموع این گویه‌ها به‌دست می‌آورد. این متغیر در قالب گویه ۵

گزینه‌ای سنجیده شد. به گزینه کاملاً موافقم، نمره ۵، موافقم، نمره ۴، نظری ندارم، نمره ۳، مخالفم، نمره ۲ و کاملاً مخالفم، نمره ۱ اختصاص داده شد.

روایی و پایایی

پرسشنامه طراحی شده دارای اعتبار صوری و روایی حاصل از اجرای آزمون آلفای کرونباخ است. احراز اعتبار صوری با تأیید متخصصان و صاحب‌نظران درباره کلیت پرسشنامه و مطلوب بودن آن در جهت پاسخگویی به سؤالات تحقیق به دست آمده است. در مقاله حاضر، میزان آلفای محاسبه شده برای مؤلفه‌های سرمایه فرهنگی با ۰/۹۳ و همچنین میزان آلفای کرونباخ مؤلفه‌های احساس امنیت با ۰/۷۹ برآورد شده است.

سیمای جمعیت‌شناختی

نمونه آماری پژوهش شامل ۴۱۲ نفر از شهروندان ساکن شهرهای بجنورد، اسفراین و شیروان است که از این تعداد ۱۹۲ نفر (۴۶/۶٪) مرد و ۲۱۹ نفر (۵۳/۲٪) زن مورد پژوهش قرار گرفتند. یک نفر نیز به این سؤال پاسخ نداده است. یافته‌ها بیانگر این است که بیشترین تعداد پاسخگویان ۱۴۷ نفر (۳۵/۷٪) دارای تحصیلات دیپلم هستند؛ و کمترین میزان فراوانی مربوط به بیسوادان با (۵/۳٪) است. از بین ۴۱۲ نفر پاسخگو، تنها دو نفر به این سؤال پاسخ نداده‌اند. نتایج مبین این است که از بین شرکت‌کنندگان، بیشترین تعداد ۲۱۴ نفر (۵۱/۹٪) ساکن شهر بجنورد هستند. همچنین ۹۰ نفر (۲۱/۸٪) ساکن اسفراین و ۱۰۵ نفر (۲۵/۵٪) از پاسخگویان ساکن شیروان بوده‌اند. از بین آزمودنی‌ها، ۳ نفر محل سکونت خود را گزارش نکرده‌اند. علاوه بر این، بیشترین فراوانی ۱۸۳ نفر (۴۴/۴٪) مربوط به قومیت کردهای کرمانج است. همچنین پارسی‌ها با فراوانی ۱۰۴ نفر (۲۵/۲٪) و ترک‌زبان‌ها با تعداد ۸۳ نفر (۲۰/۱٪) به ترتیب رتبه دوم و سوم از نظر بیشترین میزان فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند. کمترین میزان فراوانی ۱۷ نفر (۴/۱٪) متعلق به ترکمن‌هاست. تنها ۲ نفر از بین ۴۱۲ آزمودنی، قومیت خود را عنوان نکرده‌اند. نتایج مبین این نکته است که بیشتر پاسخگویان ۱۲۷ نفر (۳۰/۸٪) در گروه سنی ۱۸-۲۵ سال قرار می‌گیرند؛

همچنین کمترین میزان فراوانی ۱۳ نفر (۳/۲٪) متعلق به گروه سنی ۵۰ سال به بالاست. تنها ۴ نفر (۱٪) از پاسخگویان، سن خود را بیان نکرده‌اند.

یافته‌های توصیفی پژوهش

جدول ۲) یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

مقیاس‌ها	شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	واریانس
احساس امنیت	امنیت جانی	۱/۵۷	۰/۵۵	۰/۳۰
	امنیت مالی	۳/۰۴	۰/۸۵	۰/۷۳
	امنیت شغلی	۲/۲۱	۰/۶۲	۰/۳۹
	امنیت عاطفی	۲/۳۴	۰/۸۲	۰/۶۳
سرمایه فرهنگی	تجسم‌یافته	۳/۴۳	۱/۱۰	۱/۲۲
	عینیت‌یافته	۳/۰۷	۱/۰۹	۱/۲۱
	نهادینه‌شده	۲/۰۱	۱/۰۲	۱/۰۴
	تجسم‌یافته	۳/۴۳	۱/۱۰	۱/۲۲
احساس امنیت کل	ابعاد احساس امنیت	۲/۲۹	۰/۷۲	۰/۵۲
سرمایه فرهنگی کل	ابعاد سرمایه فرهنگی	۳/۴۱	۱/۱۲	۱/۲۶

الف. احساس امنیت و ابعاد آن

احساس امنیت در بین شهروندان شهرستان‌های بجنورد، اسفراین و شیروان در سطح پایینی قرار دارد. همچنین از بین چهار بُعد احساس امنیت، امنیت جانی (۱/۵۷) و شغلی (۲/۲۱) در سطح پایینی قرار دارد. علاوه بر این نتایج مبین این است که امنیت عاطفی (۲/۳۴) نیز در سطح متوسط قرار دارد. همچنین از بین چهار مؤلفه مذکور، با توجه به میانگین می‌توان گفت امنیت مالی (۳/۰۴) شهروندان در سطح بالایی قرار دارد. در نهایت با توجه به میانگین کل (۲/۲۹) می‌توان این‌گونه بیان کرد که احساس امنیت در بین شهروندان در حد مطلوبی نیست.

ب. سرمایه فرهنگی و شاخص‌های آن

سرمایه فرهنگی در بین شهروندان سه شهرستان بجنورد، اسفراین و شیروان در سطح بالایی قرار دارد. همچنین میانگین هریک از شاخص‌های سرمایه فرهنگی را نیز محاسبه کردیم؛ همان‌گونه که در جدول ۲ ملاحظه می‌شود سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته که مربوط به مهارت‌های فردی و سرگرمی است؛ با میانگین (۳/۴۳) در بین پاسخگویان در سطح بالایی قرار دارد؛ اما سرمایه فرهنگی عینیت‌یافته که نشان‌دهنده مالکیت امور هنری و ... است، در سطح متوسط به بالا (۳/۰۷) قرار دارد. علاوه بر این سرمایه فرهنگی نهادینه‌شده که مربوط به مدارج تحصیلی است؛ با توجه به میانگین (۲/۰۱) در سطح پایینی قرار دارد؛ چنان‌که توزیع فراوانی تحصیلات پاسخگویان و والدین آن‌ها نیز تأییدکننده این نتیجه است.

ارتباط بین شاخص‌های سرمایه فرهنگی با ابعاد احساس امنیت

الف. رابطه سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته با ابعاد احساس امنیت

جدول ۳) نتایج آزمون پیرسون سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته با ابعاد احساس امنیت

احساس امنیت				متغیر
تأیید یا عدم - تأیید	جهت رابطه	سطح معناداری	ضریب همبستگی	ابعاد احساس امنیت
تأیید	مستقیم	۰/۰۴۵	۰/۱۰۴*	امنیت جانی
تأیید	مستقیم	۰/۰۰۰	۰/۲۸۰**	امنیت مالی
تأیید	مستقیم	۰/۰۰۰	۰/۲۱۷**	امنیت شغلی
عدم تأیید	معکوس	۰/۱۷۶	-۰/۰۷۱	امنیت عاطفی

در نتایج حاصل از تحلیل آزمون پیرسون جدول ۳ نشان داد که بین امنیت جانی، مالی و شغلی با سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ که سطح معناداری به-دست‌آمده که از میزان خطای پذیرفته‌شده (۰/۰۵) است، کمتر است؛ تأییدکننده رابطه فوق می‌باشد. وجود رابطه معنادار بین متغیرهای مذکور، بیانگر این است که با افزایش سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته (مهارت‌ها و سرگرمی‌ها) میزان احساس امنیت نیز در بُعد جانی، مالی و شغلی به

همان نسبت افزایش می‌یابد. سطح معناداری حاصل از بررسی رابطه امنیت عاطفی با سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته نشان می‌دهد که از لحاظ آماری رابطه معناداری بین متغیرهای ذکر شده وجود ندارد؛ بدین معناکه سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته تأثیری بر میزان احساس امنیت از نظر عاطفی ندارد.

ب. رابطه سرمایه فرهنگی عینیت‌یافته با ابعاد احساس امنیت

جدول ۴) نتایج آزمون پیرسون سرمایه فرهنگی عینیت‌یافته با ابعاد احساس امنیت

احساس امنیت				متغیر
ابعاد احساس - امنیت	ضریب همبستگی	سطح معناداری	جهت رابطه	
تأیید یا عدم تأیید				سرمایه فرهنگی عینیت‌یافته
امنیت جانی	۰/۰۴۹	۰/۳۸۴	مستقیم	
امنیت مالی	۰/۱۹۷**	۰/۰۰۰	مستقیم	
امنیت شغلی	۰/۱۸۷**	۰/۰۰۰	مستقیم	
امنیت عاطفی	-۰/۰۵۰	۰/۳۴۵	معکوس	

باتوجه به نتایج جدول ۴ که بیان‌کننده رابطه بین سرمایه فرهنگی عینیت‌یافته با ابعاد احساس امنیت است، می‌توان گفت بین امنیت جانی و عاطفی با سرمایه فرهنگی عینیت‌یافته، رابطه معناداری وجود ندارد که سطح معناداری بیش از (۰/۰۵) این عدم رابطه را تأیید می‌کند؛ به عبارتی بهتر، مالکیت و داشتن کالاهای هنری و فرهنگی یا همان سرمایه فرهنگی عینیت‌یافته هیچ‌گونه تأثیری بر میزان احساس امنیت، آن هم در ابعاد امنیت جانی و عاطفی ندارد. به‌طور کلی احساس امنیت جانی و عاطفی آزمودنی‌ها، متأثر از میزان سرمایه فرهنگی عینیت‌یافته شهروندان نیست. همچنین سطح معناداری به‌دست‌آمده (۰/۰۰۰) نشان می‌دهد بین امنیت مالی و شغلی با سرمایه فرهنگی عینیت‌یافته رابطه قوی و معناداری وجود دارد؛ بدین معناکه با افزایش سرمایه فرهنگی عینیت‌یافته (مالکیت کالاهای فرهنگی)، به همان میزان احساس امنیت شهروندان در بُعد مالی و شغلی نیز افزایش می‌یابد. مالکیت و خرید کالاهای فرهنگی و هنری ارتباط مستقیمی با استطاعت مالی و قدرت خرید افراد دارد؛ پس هر قدر فرد بتواند بخشی از درآمد خود را صرف خرید کالاهای هنری کند، به تبع آن، احساس امنیت مالی و شغلی خواهد داشت؛ چراکه درآمد و دارایی نیز متأثر از شغل فرد است.

ج. رابطه سرمایه فرهنگی نهاده شده با ابعاد احساس امنیت

جدول ۵) نتایج آزمون پیرسون سرمایه فرهنگی نهاده شده با ابعاد احساس امنیت

احساس امنیت					متغیر
تأیید یا عدم تأیید	جهت رابطه	سطح معناداری	ضریب همبستگی	ابعاد احساس امنیت -	
عدم تأیید	مثبت	۰/۰۵۵	۰/۰۹۱	امنیت جانی	سرمایه فرهنگی نهاده شده
عدم تأیید	معکوس	۰/۰۸۳	-۰/۰۸۵	امنیت مالی	
عدم تأیید	معکوس	۰/۲۰۰	-۰/۰۶۳	امنیت شغلی	
عدم تأیید	مثبت	۰/۴۱۵	۰/۰۴۰	امنیت عاطفی	

سطح معناداری حاصل از بررسی رابطه ابعاد احساس امنیت با سرمایه فرهنگی نهاده شده، بیش از میزان خطای پذیرفته شده (۰/۰۵) است؛ در نتیجه با توجه به سطح معناداری و ضریب همبستگی، می توان گفت بین هیچ یک از ابعاد احساس امنیت و سرمایه فرهنگی نهاده شده رابطه معناداری وجود ندارد؛ به عبارتی بهتر می توان این گونه نتیجه گرفت که مدارک تحصیلی که از مؤلفه های سرمایه فرهنگی نهاده یافته است؛ هیچ گونه تأثیری بر احساس امنیت ندارد جدول ۵.

د) رابطه سرمایه فرهنگی با احساس امنیت

جدول ۶) نتایج آزمون پیرسون سرمایه فرهنگی با احساس امنیت

احساس امنیت				متغیر
تأیید یا عدم تأیید	جهت رابطه	سطح معناداری	ضریب همبستگی	
تأیید	مثبت	۰/۰۰۱	۰/۱۶۳**	سرمایه فرهنگی

با توجه به ضریب همبستگی (۰/۱۶۳)، به دست آمده در جدول ۶، و همچنین سطح معناداری (۰/۰۰۱) می توان گفت رابطه مثبت و معنادار قوی بین دو متغیر سرمایه فرهنگی و احساس امنیت وجود دارد؛ بدین معنا که با افزایش میزان سرمایه فرهنگی، به همان نسبت احساس امنیت شهروندان نیز بیشتر می شود؛ به عبارت بهتر سرمایه فرهنگی، تعیین کننده میزان احساس امنیت در بین شهروندان مورد مطالعه است.

رگرسیون

برای تبیین متغیر وابسته، از رگرسیون چندمتغیره خطی استفاده شد.

جدول ۷) ضرایب رگرسیونی مدل تبیین کننده احساس امنیت

شاخص ها	R	R ²	F	Sig	DW
ضرایب	۰/۳۸۹	۰/۳۱۱	۷/۰۴۹	۰/۰۲۲	۱/۲۵۶

متغیرها	سطح معناداری	B	Beta	T
سرمایه فرهنگی	۰/۰۳۱	۰/۰۹۷	۰/۱۴۸	۲/۱۶۱
تجسم یافته	۰/۰۴۶	۰/۱۳۲	۰/۱۳۲	۱/۹۹۸
عینیت یافته	۰/۲۷۹	۰/۱۲۵	۰/۰۹۳	۱/۰۵۴
نهادینه شده	۰/۸۰۶	۰/۱۰۴	۰/۰۱۵	۰/۱۱۸

در جدول ۷ نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره نشان می‌دهد که بیشترین تأثیر را متغیر سرمایه فرهنگی بر احساس امنیت شهروندان دارد؛ سرمایه فرهنگی ($Beta=0/148$) واریانس احساس امنیت شهروندان ساکن در شهرستان‌های بجنورد، شیروان و اسفراین را تبیین کرده است. همچنین سرمایه فرهنگی تجسم یافته با ضریب ($0/132$) نیز در مرتبه دوم تأثیرگذاری بر میزان احساس امنیت قرار دارد.

مقدار آزمون دوربین واتسون نشان می‌دهد داده‌ها از استقلال نسبی برخوردار هستند و یکی از پیش فرض‌های رگرسیون را به خوبی برآورده کرده است.

بحث و نتیجه گیری

مقایسه میزان سرمایه فرهنگی و شاخص‌های آن در بین سه شهر بجنورد، شیروان و اسفراین نشان داد که میانگین سرمایه فرهنگی تجسم یافته در بین پاسخگویان، بیش از دو بُعد دیگر است؛ همچنین یافته‌ها مبین وجود احساس امنیت مالی بیش از سایر ابعاد احساس امنیت در بین پاسخگویان است. با توجه به سطح معناداری به دست آمده ($0/886$) می‌توان این گونه استدلال

کرد که بین سرمایه فرهنگی نهادینه شده و احساس امنیت، از لحاظ آماری، رابطه معناداری وجود ندارد.

سرمایه فرهنگی تجسم یافته و احساس امنیت جانی، مالی و شغلی رابطه مستقیم و معناداری با یکدیگر داشتند. می توان گفت تحولات اخیر در مسیر اهمیت یافتن سرمایه فرهنگی، فرهنگ و فرهنگی شدن عرصه های گوناگون زندگی تأثیر بسزایی داشته است؛ به طوری که سرمایه و دانش فرهنگی می تواند حیاتی ترین بخش زندگی که همان احساس امنیت است را تحت الشعاع قرار دهد. سرمایه فرهنگی را می توان به عنوان منابعی در نظر گرفت که در تعاملات اجتماعی به فرد احساس امنیت می دهد. نتایج پژوهش جباری (۱۳۹۸)، حسنونند (۱۳۹۷)، دلفان (۱۳۹۲)، همت و موحد (۱۳۹۲)، صالحی امیری و افشاری نادری (۱۳۹۰) نیز تأییدکننده نتیجه فوق است. از سویی دیگر نتایج پژوهش فرهادی (۱۳۹۴) مغایر با یافته های بالاست. از منظر مازلو، اندیشمند فرانسوی، فرهنگ آرایش ذهن است و هر شخص آرایش ذهنی خاص و به تبع، فرهنگ خاص خود را دارد. فرهنگ برمبنای هنجارها و ارزش های مشترک افراد جامعه شکل می گیرد؛ پس فرهنگ یک پدیده جمعی است، که باعث شکل گیری، انسجام و وفاق بین افراد جامعه می شود. در نهایت همبستگی بالا بین افراد جامعه که ناشی از فرهنگ و مهارت ها و فعالیت های مشترک است، می تواند سبب تقویت حس امنیت در بین شهروندان شود.

یافته های تحقیق نشان داد که رابطه بین متغیر سرمایه فرهنگی عینیت یافته با احساس امنیت مالی و شغلی در سطح (۰/۰۰۰) معنادار، مستقیم و قوی است؛ بدین معنا که با افزایش سرمایه فرهنگی عینیت یافته که مربوط به مالکیت امور هنری و به شکل دارایی و کالاهای فرهنگی و اشیای مادی نظیر کتاب، تصاویر و مجسمه است، میزان امنیت مالی و شغلی نیز افزایش می یابد. این نتایج با پژوهش فرهادی (۱۳۹۴) متفاوت است؛ زیرا فرهادی در پایان نامه خود به این نتیجه رسیده است که بین سرمایه فرهنگی و احساس امنیت رابطه معکوسی وجود دارد؛ بدین معنا که با افزایش سرمایه فرهنگی، میزان احساس امنیت در بین زنان کاهش می یابد. برخلاف فرهادی (۱۳۹۴) یافته های حاصل از این پژوهش، بیانگر این نکته بود که سرمایه فرهنگی عینیت یافته می تواند تأثیر مستقیم و مثبتی بر احساس امنیت مالی و شغلی داشته باشد. از دیدگاه بوردیو، سرمایه فرهنگی به افراد این امکان را می دهد که بر حوزه تولیدات فرهنگی کنترل داشته باشند.

تراسبی نیز معتقد است که این سرمایه گاه به مثابه یک قدرت تلقی می‌شود که می‌تواند رفتار و فضای جامعه را تحت تأثیر قرار دهد. بدیهی است شأن خانوادگی و اجتماعی افراد، گروه‌های فرهیخته و نخبه و حتی گروه‌های مشهور در جامعه، به مثابه قدرت عمل کنند. چنانچه این قدرت یا به‌طور عام سرمایه، کاهش یابد، فضای عمومی جامعه نیز دچار آسیب و کاهش ثمربخشی در عرصه‌های مختلف می‌شود؛ به‌طورمثال هر قدر شهروندان سرمایه فرهنگی بیشتری داشته‌باشند، به دلیل مالکیت کالاهای فرهنگی، افزایش آگاهی، آشنایی و تسلط بر موقعیت‌ها و محیط‌های گوناگون، احساس امنیت بیشتری دارند؛ بنابراین می‌توان گفت اگر سرمایه فرهنگی عینیت‌یافته کارکرد خود را به‌درستی انجام دهد، می‌تواند باعث احساس امنیت بیشتر در بُعد مالی و شغلی شود؛ به‌عبارت بهتر، نامنی و عدم احساس امنیت مالی و شغلی کاهش می‌یابد؛ درنهایت برای جمع‌بندی می‌توان به این نکته اشاره کرد که نفوذ عوامل فرهنگی بر رفتار انسان قطعی است؛ به‌طوری‌که سرمایه فرهنگی عینیت‌یافته یکی از مؤلفه‌های پیچیده از نظام فرهنگی است که در طولانی‌مدت قطعاً تأثیرات بسزایی بر احساس امنیت مالی و شغلی خواهد گذاشت؛ بدین معنا که ارزش‌های فرهنگی، بر شکل و محتوای جامعه تأثیرگذار خواهند بود؛ مثلاً در جوامع پیشرفته در طول چند دهه گذشته در اثر نگرش قابل ملاحظه‌ای که نسبت به متغیرهای فرهنگی فرامادی پیدا شده است، شاهد خیزش از مادی‌گرایی به فرامادی‌گرایی هستیم؛ بنابراین جهان بینی متداول هر جامعه بازتاب تجربیات همان جامعه است که ما آن‌ها را در میان ارزش‌ها و نگرش‌ها و عادات آن مردم می‌یابیم. می‌توان گفت مشکلات جامعه ناشی از نقض الگوهای آن - هاست که عوامل فرهنگی را یا کمتر دخیل کرده‌اند یا نادیده گرفته‌اند. مسائل روزمره مردم، انگیزه‌هایی که افراد را به کار وامی‌دارد، برخوردهای سیاسی درون اجتماع و اهمیت مسایل مذهبی و ... همه اولاً قابل تغییر و ثانیاً برخاسته از نوع فرهنگ آن جامعه خواهند بود و درحقیقت بازتاب تجربه‌های سازنده نسل‌های گذشته به نسل‌های آینده هستند؛ بنابراین گزینش فرهنگ یا القای فرهنگ‌های سالم که در واقع رهیافت مردم در تطابق با محیط را بیان می‌کند امروزه جزء اولویت‌های جامعه‌داری است، که می‌بایست گسترش یابد (دلفان، ۱۳۹۲: ۷۸)؛ زیرا فرهنگ شکل‌دهنده به محیط و زمینه‌ساز تحولات اقتصادی، سیاسی و اجتماعی و حتی تکنولوژیکی است. باتوجه به تأثیرات شگرف سرمایه فرهنگی، طبیعی است که این سرمایه بر احساس امنیت

شهروندان به‌عنوان اساسی و ابتدایی‌ترین نیاز فیزیولوژی از دیدگاه مازلو، تأثیرگذار باشد. نتایج تحقیق جباری (۱۳۹۸)، حسنوند (۱۳۹۷)، همت و موحد (۱۳۹۲)، دلفان (۱۳۹۲)، صالحی امیری و افشاری نادری (۱۳۹۰) با پژوهش فوق همخوانی دارد.

سرمایه فرهنگی نهادینه‌شده یکی دیگر از متغیرهای مستقل در پژوهش حاضر بوده که با استفاده از آزمون پیرسون تأثیر این متغیر بر چهار بُعد احساس امنیت جانی، مالی، شغلی و عاطفی مورد سنجش قرار گرفته‌است. یافته‌های پژوهش مبین عدم رابطه معنادار بین متغیر سرمایه فرهنگی نهادینه‌شده با ابعاد احساس امنیت در سطح معناداری بیش از ۰/۰۵ بود؛ بدین معنا که بررسی روابط بین متغیرهای مذکور نیز نشان می‌دهد مدارک تحصیلی که از پارامترهای مربوط به سرمایه فرهنگی نهادینه‌شده است، هیچ‌گونه تأثیری بر میزان احساس امنیت شهروندان حاشیه‌نشین ساکن در شهرهای بجنورد، شیروان و اسفراین نداشته‌است.

به‌طورکلی یافته‌ها نشان داد سرمایه فرهنگی تأثیر بسزایی بر احساس امنیت دارد. سطح معناداری و ضریب همبستگی پیرسون نیز تأییدکننده این روابط است. نتایج پژوهش جباری (۱۳۹۸) و حسنوند (۱۳۹۷) همسو با نتایج مقاله حاضر است. نیاز به امنیت، یکی از نیازهای اساسی بشر محسوب می‌شود. برآورده‌شدن بسیاری از نیازهای اولیه انسان، همچون نیازهای زیستی نیز به‌نوعی تابع میزان امنیت فرد است. هدف اصلی در این مقاله، سنجش احساس امنیت در چهار بُعد عاطفی، شغلی، مالی و جانی است؛ چراکه بُعد ذهنی امنیت یا به‌عبارت بهتر، احساس امنیت، به اندازه وجود امنیت در جامعه حائز اهمیت است؛ چون واکنش‌هایی که فرد در جامعه، در مقابل عدم امنیت بروز خواهد داد، تابع میزان احساس و ادراک شخص از امنیت خواهد بود. سرمایه فرهنگی از جمله عواملی است که در این مقاله سعی شده‌است تأثیر آن بر احساس امنیت سنجیده شود. طبق نظریه بوردیو، مالکیت سرمایه فرهنگی به فرد اجازه می‌دهد در حوزه تولیدات فرهنگی اعمال کنترل کند. این سرمایه گاه به‌مثابه یک قدرت تلقی می‌شود و فضای جامعه و رفتارها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بدیهی است شأن اجتماعی و خانوادگی افراد و گروه‌های نخبه و فرهیخته و حتی گروه‌ها و طبقات صاحب نام و شهرت در جامعه به‌مثابه قدرت عمل می‌کنند؛ چنان‌چه این قدرت یا سرمایه خدشه‌پذیرد یا کاهش یابد، فضای عمومی جامعه رفته‌رفته سبب کاهش کارایی و ثمربخشی در عرصه‌های گوناگون خواهد شد.

منابع

- آخوندی، محمدباقر؛ شمسی، فروزان (۱۳۹۹). "تحلیل عوامل اثرگذار بر احساس امنیت شهروندان در شهر بیرجند". *مطالعات فرهنگی- اجتماعی خراسان*، سال چهاردهم، ش ۴ (تابستان): ۷-۳۲.
- آزاد ارمکی، تقی؛ چاوشیان، حسن (۱۳۸۱). "بدن به مثابه رسانه هویت". *جامعه‌شناسی/ایران*، دوره چهارم، ش ۴ (زمستان): ۵۷-۷۵.
- اسماعیلی، نجمه (۱۳۹۱). "بررسی رابطه سرمایه فرهنگی و سبک زندگی زنان (مطالعه زنان متأهل شهر شیراز)". پایان‌نامه کارشناسی ارشد مطالعات زنان، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه علامه طباطبایی.
- افشانی، علیرضا؛ ذاکری همامانه، راضیه (۱۳۹۱). "مطالعه تطبیقی احساس امنیت اجتماعی زنان و مردان ساکن شهر یزد". *زن در توسعه و سیاست*، دوره دهم، ش ۳ (پاییز): ۱۴۵-۱۶۲.
- الماسی، مسعود (۱۳۹۵). "بررسی عوامل مرتبط با احساس امنیت اجتماعی زنان (مورد مطالعه: زنان ساکن مجتمع‌های مسکونی مهر شهر ایلام)". *مطالعات اجتماعی-روانشناختی زنان*، سال چهاردهم، ش ۱ (بهار): ۱۰۳-۱۲۷.
- بابایی، حمیدرضا؛ منوچهری، ایوب؛ آهار، حسن (۱۳۹۵). "تحلیلی بر عدالت جنسیتی در فضاهای عمومی شهرها (مورد مطالعه: منطقه ۲ کلان‌شهر تبریز)". در: *مجموعه مقالات اولین همایش بین‌المللی زنان و زندگی شهری*. تهران: حوزه مشاور شهرداری تهران در امور بانوان و مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران: ۱-۱۶.
- بوردیو، پیر (۱۳۸۰). *نظریه کنش: دلایل عملی و انتخاب عقلانی*. مترجم مرتضی مردیها. تهران: نقش‌ونگار.
- تراسبی، دیوید (۱۳۹۱). *اقتصاد و فرهنگ*. مترجم کاظم فرهادی. تهران: نشر نی.
- ترنر، جاناتان (۱۳۷۳). *ساخت نظریه جامعه‌شناسی*. مترجم عبدالعلی لهسانی‌زاده. تهران: نوید شیراز.
- توسلی، غلام‌عباس (۱۳۷۰). *نظریه‌های جامعه‌شناسی*. تهران: سمت.

- جباری، الهه (۱۳۹۸). "بررسی رابطه سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی با احساس امنیت زنان شهر سمنان". پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه پیام‌نور تهران.
- حاجیانی، ابراهیم (۱۳۸۴). "چارچوب روش‌شناختی برای بررسی احساس امنیت". *مطالعات امنیت اجتماعی*، دوره اول، ش ۲-۳ (بهار): ۱۷-۳۳.
- حسونند، مهدی (۱۳۹۷). "رابطه بین سرمایه اجتماعی - فرهنگی و احساس امنیت در بین زنان شهرستان خرم‌آباد". *دانش‌انتظامی لرستان*، سال ششم، ش ۳ (پاییز): ۲۷-۵۷.
- خطیبی، اعظم (۱۳۹۸). "بررسی تأثیر احساس امنیت اجتماعی بر فعالیت برای خدمت به اجتماع (مورد مطالعه: ادارات دولتی در سطح شهر همدان)". *مطالعات امنیت اجتماعی*، دوره دهم، ش ۵۷ (بهار): ۲۰۷-۲۴۸.
- خوش‌فر، غلامرضا، و دیگران (۱۳۹۴). "امنیت اجتماعی و سلامت اجتماعی". *مطالعات اجتماعی ایران*، دوره نهم، ش ۱ (بهار): ۷۱-۱۰۲.
- دانش‌پور، سیدعبدالهادی؛ صرافی، مظفر؛ آشنایی، تکتم (۱۳۹۵). "تحولات پیراشهری در هاله کلان‌شهری تهران در دوره ۱۳۷۵-۱۳۸۵ خورشیدی به سوی توسعه‌ای سازنده یا گسترشی پراکنده". *معماری و شهرسازی*، دوره هشتم، ش ۱۶ (بهار): ۵-۳۳.
- درویشی، غلامرضا (۱۳۹۱). "بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی شهروندان تهران". پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه علامه طباطبایی.
- دلاور، علی؛ جهان‌تاب، محمد (۱۳۹۰). "تأثیر سرمایه اجتماعی بر احساس امنیت". *مطالعات امنیت اجتماعی*، دوره جدید، ش ۲۷ (پاییز): ۷۳-۹۶.
- دلفان، معصومه (۱۳۹۲). "تبیین عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر احساس امنیت در بین زنان شهرستان خرم‌آباد". پایان‌نامه کارشناسی ارشد مطالعات فرهنگی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه کاشان.
- رابرتسون، یان (۱۳۷۴). *درآمدی بر جامعه. مترجم حسین بهروان. مشهد: آستان قدس رضوی، به‌نشر.*

- رئیسی، مرضیه، و دیگران (۱۳۹۲). "احساس امنیت و عوامل مرتبط با آن در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی". *مجله دانشکده علوم پزشکی نیشابور*، سال اول، ش ۱ (زمستان): ۱۴-۱۹.
- ساروخانی، باقر؛ نویدنیا، منیژه (۱۳۸۵). "امنیت اجتماعی خانواده و محل سکونت در تهران". *رفاه اجتماعی*، سال ششم، ش ۲۲ (پاییز): ۸۷-۱۰۶.
- سعادت آقبلاغ، ابوالفضل (۱۳۹۶). "بررسی رابطه بین میزان مسئولیت‌پذیری اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی شهروندان تبریز". *پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد جامعه‌شناسی*، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه تبریز.
- شایگان، فریبا؛ امین‌صارمی، نوذر؛ عباسی، زینب (۱۳۹۴). "سرمایه اجتماعی و احساس امنیت (مورد مطالعه: دانش‌آموزان دبیرستانی منطقه ۴ تهران)". *برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، دوره هفتم، ش ۲۳ (پاییز): ۹۱-۱۲۲.
- شویره، کریستین؛ اولیویه، فونتن (۱۳۸۵). *واژگان بوردیو*. مترجم مرتضی مردیها. تهران: نشر نی.
- شیرمحمدی، مهدی (۱۴۰۰). "بررسی تأثیر عملکرد پلیس در سال ۱۳۹۹ بر احساس امنیت شهروندان قرچک". *دانش انتظامی شرق استان تهران*، دوره هشتم، ش ۲۹ (بهار): ۸۹-۱۰۸.
- صالحی‌امیری، سیدرضا (۱۳۸۶). *مفاهیم و نظریه‌های فرهنگی*. تهران: ققنوس.
- صالحی‌امیری، سیدرضا؛ افشاری‌نادری، افسر (۱۳۹۰). "مبانی نظری و راهبردی مدیریت ارتقای امنیت اجتماعی و فرهنگی در تهران". *فصلنامه راهبرد*، سال بیستم، ش ۵۹ (تابستان): ۴۹-۷۶.
- صبوری؛ رضا؛ صفری، اکرم (۱۳۹۱). "ابعاد امنیت اجتماعی در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و تأثیر آن بر امنیت ملی". *دانش انتظامی*، سال چهارم، ش ۳ (بهار): ۵۷-۸۰.
- عباسی اسفجیر؛ علی‌اصغر؛ رازقی مله، هادی (۱۳۹۷). "بررسی تأثیر سرمایه فرهنگی بر احساس امنیت شهروندان شهرستان‌های استان مازندران". *انتظام اجتماعی*، سال دهم، ش ۲ (تابستان): ۱۰۹-۱۴۸.

- عباس‌زاده، محمد، و دیگران (۱۳۹۲)، "آشفستگی اجتماعی و رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی (مورد مطالعه: رانندگان شهر تبریز)". پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال اول، ش ۴ (زمستان): ۱۹-۳۸.

- علی‌اکبری، اسماعیل؛ طالشی، مصطفی؛ عمادالدین، عذرا (۱۳۹۶). "الگوی توسعه کالبدی یکپارچه شهر و پیرامون با استفاده از ظرفیت‌های گردشگری مناطق پیراشهری". برنامه‌ریزی توسعه کالبدی، سال دوم، ش ۱ (بهار): ۵۵-۷۰.

- عزیززاده اقدم، محمدباقر؛ عباس‌زاده، محمد؛ اسلامی بناب، سیدرضا (۱۳۹۲). "بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و آنومی اجتماعی". مطالعات و تحقیقات اجتماعی، دوره اول، ش ۱ (بهار): ۱۷۲-۱۴۵.

- فرهادی، الهام (۱۳۹۴). "بررسی احساس امنیت در بین زنان ۲۰ تا ۵۰ ساله شهر یاسوج و عوامل اجتماعی روانی مؤثر بر آن". پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه یاسوج.

- محمدی، الناز (۱۳۹۴). "بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی در بین جوانان شهر تبریز و عوامل اجتماعی مرتبط با آن". پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه تبریز.

- مدنی‌پور، علی (۱۳۸۴). طراحی فضای شهری: نگرشی بر فرایندهای اجتماعی و مکانی. ترجمه فرهاد مرتضایی. تهران: شهرداری تهران، شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری.

- مقصودی، سوده؛ شمس‌الدینی مطلق، محمدحسن (۱۳۹۵). "بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر امنیت اجتماعی (مورد مطالعه: ساکنان بالای ۱۸ سال شهر کرمان)". مطالعات توسعه اجتماعی-فرهنگی، دوره پنجم، ش ۱ (تابستان): ۱۲۱-۱۴۵.

- مؤیدی، محمد؛ علی‌نژاد، منوچهر؛ نوایی، حسین (۱۳۹۲). "بررسی نقش مؤلفه‌های منظر شهری در ارتقای سطح احساس امنیت در فضاهای عمومی شهری (نمونه مورد مطالعه: محله اوین تهران)". مطالعات امنیت اجتماعی، دوره چهارم، ش ۳۵ (بهار و تابستان): ۱۵۹-۱۹۱.

- میکانیکی، جواد؛ شیرزور علی آبادی، زهرا؛ جعفری سهل آبادی، زهرا (۱۴۰۰). "عوامل مؤثر بر سکونت‌گاه‌های پیراشهری بیرجند". توسعه فضای پیراشهری، سال سوم، ش ۱ (بهار و تابستان): ۵۹-۷۸.

- همت، صغری؛ موحد، مجید (۱۳۹۲). "مطالعه عوامل فرهنگی و اجتماعی مرتبط با احساس امنیت اجتماعی زنان". فصلنامه زن و جامعه، سال چهارم، ش ۲ (تابستان): ۵۵-۸۳.

- یاری، حامد؛ هزارجریبی، جعفر (۱۳۹۲). "بررسی رابطه احساس امنیت و اعتماد اجتماعی در میان شهروندان (مطالعه موردی: ساکنان شهر کرمانشاه)". پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال اول، ش ۴ (زمستان): ۳۹-۵۸.

- De Bustillo, Rafael; De Pedraza, Pablo (2011). "Determinants of job insecurity in five European countries". *European Journal of Industrial Relations*, Vol. 16, No. 1: 5-20.

- Durkhenim, Emile (1956). *Education and Sociology*. New York: The Free Press.

- Gaunt, R.; Benjamin, O. (2008). "Job Insecurity, Stress and Gender". *Community, Work and Family*, Vol. 10, No. 3: 341-355.

- Jakson, j.; Sunshine, J. (2007). "Public confidence in policing: A Neo Durkheimian perspective". *The British journal of Criminology*, Vol. 47, No. 33: 214- 233.

- Parsons, T.; Neily, J. (2006). *Economy and Society*. London: Routledge.

- Steven, Tiesdell (2009). *Public Places, Urban Spaces, Architectural Press*. New York; Paris.

- Sun, C., et al. (2013). "Quantifying different types of urban growth and the change dynamic in Guangzhou using multi-temporal remote sensing data". *International Journal of Applied Earth Observation and Geo information*, Vol. 1, No. 21: 409-417.

- Weaver, D. (2010). "Social Security and Social Support". *Journal of Gerontology*, Vol. 61, No. 1: 24-34.